

Redakcija III. godišta »Historijskog zbornika« (1950, 1—4) završena je u početku mjeseca rujna 1950. Kako se uporedo s ovom knjigom dao u slog veći dio priloga za prvo polugodište 1951 (1—2), koji svezak izlazi iz štampe uskoro poslije ovoga, rad se u tiskari produžio do te mjere, da poneke konstatacije u prilogima III. god. ne odgovaraju više stvarnom stanju. Tako su, na primjer, potkraj 1950. izašli najzad iz štampe Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku LII, Split 1949, i Starohrvatska prosvjeta I, a Jugoslavenska akademija izdala je više novih izdanja, među njima i »Agrarno pitanje u Slavoniji« od J. Bösendorfera. Nadalje, podatke u bilješki o prijevodima Rousseau-a valja dopuniti novim potpunim izdanjima »Emila« i »Ispovijesti« 1950 (ćirilicom).

Iz istog su razloga neki prikazi više ili manje zaostali za tempom izlaženja pojedinih časopisa, što je osobito slučaj s »Vojno-istoriskim glasnikom«, od kojega je do kraja ožujka 1951 izašlo pet brojeva, a u ovoj se knjizi prikazuje svega prvi broj.

Historijski zbornik« za godinu 1951 (godište IV.) izlazi u dvije knjige. Drugi dvobroj (3—4) izaći će u jesen 1951.

S obzirom na »Jedno načelno objašnjenje« dra Zd. Vinskog, koje donosimo na str. 446—447, redakcija »Hist. zbornika« smatra svojom dužnosti, da objasni, zbog čega je odlučila, da ovo objašnjenje štampa. Napadnut u jednom prilogu časopisa »Muzejik«, dr. Zd. Vinski je imao puno pravo, da u istom časopisu kaže u svoju obranu ono, što smatra potrebnim, čak i onda kad to ne bi imalo načelno značenje. Kako mu redakcija »Muzeja« nije tu mogućnost pružila — iz razloga, koji nam nisu poznati —, donosimo njegovo načelno objašnjenje i smatramo, da on ima na to pravo kao suradnik »Hist. zbornika«. Donošenje ovog objašnjenja redakcija »Hist. zbornika« smatra povrh svega načelnim pitanjem oblika, u kojima treba da se razvija naš

naučni rad. Pravo kritike pretpostavlja prave na odgovor i obranu; u protivnom se pretvara u monopol i diktat, koji sprečavaju slobodnu izmjenu mišljenja, — osnovni uvjet plodnoga naučnog rada.

J. Š.

U uglednom američkom časopisu »Speculum«, organu Mediaeval Academy of America, vol. XXV, br. 4 (od oktobra 1950), str. 573—577, Wayne S. Vucelich, profesor povijesti na Stanford University (California), napisao je recenziju o II. knjizi (1—4) »Historijskog zbornika«. Autor je prikazao redom sve članke i recenzije (osim, začudo, članka R. Langa, Sporazum brižanskih i njemačkih monopolista u Düsseldorfu g. 1939), a osobito se zadržao na kritičkom odnosu naših suradnika prema pojedinim djelima sovjetskih historičara. Tako na pr. kaže: »Najimpresivniji prilog Kostrenčićeve studije jest njegova porazna kritika najnovijeg djela o Vinodolskom zakonu, koje je napisao B. D. Grekov, vodeći sovjetski medievalist... On pritizira Grekova, što osniva svoj rad na nepouzdanim i pogrešnim podacima uzetim iz zastarjele rasprave N. Leontoviča... Oslanjajući se na to djelo Grekov je pobrkao Vinodol s brižanskim kotarom u Dalmaciji, budući da slučajno u Vinodolu ima općina po imenu Bribir. Ovo pogrešno geografsko smještanje dovelo je Grekova do nekoliko pogrešnih zaključaka. Osim toga, Grekov je previdio značenje činjenice da su krčki knezovi 1225. dobili Vinodol. Kostrenčić kaže, da se, ako se ne uzme u obzir ovaj važan razvojni stupanj, socijalno-ekonomski uvjeti Vinodola, a ni sam zakon ne mogu ispravno analizirati. Kostrenčić, novajlija u marksizmu, uči Grekova jednog od vođa u holiševskoj Akademiji društvenih nauka, da je marksističko-lenjinistička dijalektika »moćno oružje za rukovodstvo u praksi i za metodički rad u svakoj nauci. Ali on može da daje dobre rezultate samo onda, ako je primijenjen na dobro poznatu stvarnost, ako se njegovom pomoću povezuju dobro poznate, utvrđene i istinite činjenice.«

Isto se tako autor zadržao na Moačani-novoj recenziji dvaju članaka o jugosla-venskoj historiji iz »Slavjanskog zbor-nika« te kaže, da Moačanin »smatra te članke (osobito prvi) površnim, tako da ništa nova ne donose uz postojeću inter-pretaciju i znanje o južnoslavenskoj pro-šlosti. Osim toga, dodaje, nisu uvijek u skladu s principima historijskog materi-jalizma.« Navevši citate, donosi njegov zaključak o nemogućnosti da se prihvate djela sovjetskih učenjaka, koja nisu na potrebnoj naučnoj visini.

Pošto je zatim saopćio i sadržaj nekih bilježaka, Vucinich završava svoju re-cenziju »Historijskog zbornika« riječima:

»U cjelini, Historijski zbornik odražuje visoki stupanj naučnosti. Historijski ma-terijalizam, dakako, čini teoretski i meto-dološki okvir, unutar kojega su nova djela napisana i ocijenjena. Jugoslaven-skom historičaru namijenjena je patriot-ska misija i od njega se očekuje, da pre-ocijeni prošlost u svijetlu povoljnijem za nacionalne interese naroda Jugoslavije te za ideološka stremljenja sadašnjeg reži-ma. Sovjetska historijska i komparativna metoda priznata je, ali su jugoslavenski kritičari dosta smion i da poreknu točnost i naučni kvalitet nekih najnovijih sovjets-kih publikacija. Sukob Tito-Staljin pro-dro je i na područje društvenih nauka.

Recenzent je impresioniran širokim opsegom obrađivanih tema i pionirskim radom na historiji krajeva, kao što su Makedonija i Crna Gora, koji su do sada

bili gotovo potpuno zapostavljeni. Daka-ko, socijalno-ekonomske teme jesu naj-popularnije. Pravna historija, socijalni razvitak, feudalizam, revolucionarni po-kreti, trgovina i bogumilstvo daju najpo-pularniji materijal za istraživanja, koja su u toku. Ali ni ostala područja nisu zanemarena, pa se izvješćuje o mnogima sadržajnim djelima iz historije umjetno-sti i kulture. Zbornik također bilježi ve-liku aktivnost u sabiranju i konzervira-nju historijskih spomenika i građe. Gra-đanski su se historičari u većini brzo prilagodili novim historijskim pravilima. U stvari, najveći dio novih istraživanja vrše konformistički građanski histori-čari.

Zbornik je protkan citatima iz Marxa, Engelsa, Lenjina, Tita i Kardelja, među kojima ih ima nekoliko o tome kako treba historiju pisati i predavati u skladu s principima historijskog materijalizma. Ali, usprkos marksističkom dogmatizmu, naivnim naporima da se slijedi jednoli-nijska evoluciona teorija (u verziji XIX. stoljeća), širokom oslanjanju na ekonom-ski determinizam i nacionalističkim ten-dencijama, koje sve prožimaju, kvantitet i kvalitet jugoslavenskih istraživanja ne smije se podcijeniti.«

Dakako, o ovoj zaključnoj ocjeni Zbor-nika moglo bi se mnogo toga kazati. Uostalom, diskusija bi o našoj metodi i ciljevima bila potrebna.

J. G.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K



GODINA III

1950

BROJ 1-4

NAKLADA „ŠKOLSKE KNJIGE” / ZAGREB

R E D A K C I O N I O D B O R

V L A D I M I R B A B I Ć
M I R O S L A V B R A N T
G R G A G A M U L I N
M A R K O K O S T R E N Ć I Ć
J A R O S L A V Š I D A K

G L A V N I I O D G O V O R N I U R E D N I K

J A R O S L A V Š I D A K

HISTORIJSKI ZBORNIK — GODINA III. — 1950.

I Z D A J E
P O V I J E S N O D R U Š T V O H R V A T S K E
Z A G R E B